

«Бекітемін»

Мектеп директоры

Д.Жунусова

« 04 » 09 2025 ж.

**“АҚМОЛА ОБЛЫСЫ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫНЫҢ  
АСТРАХАН АУДАНЫ БОЙЫНША БІЛІМ БӨЛІМІ  
ЖАҢАТҰРМЫС АУЫЛЫНЫҢ  
ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕБІ» КММ-гі  
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ  
ЭТИКАЛЫҚ КОДЕКСІ**

**Мақсаты:**

Осы Кодекстің мақсаты — педагогтер мен оқушылардың білім беру үдерісінде генеративті жасанды интеллект (бұдан әрі – ЖИ) технологияларын қолдануына байланысты нақты этикалық нормалар мен ережелерді белгілеу. Бұл нормалар мен ережелер білім сапасын сақтау, академиялық адалдықты қамтамасыз ету және ЖИ қолданудың ықтимал теріс салдарын болдырмауға бағытталған.

**1. Нормативтік-құқықтық база:**

Осы Кодекс келесі нормативтік құжаттар негізінде әзірленді:

**Қазақстан Республикасының заңдары:**

- «Білім туралы» (5-бап, 14-тармақша; 14-бап, 2-тармақ);
- «Дербес деректер және оларды қорғау туралы».

**Қосалқы нормативтік актілер:**

- ҚР Оқу-ағарту министрінің 2020 жылғы 11 мамырдағы №190 бұйрығы (2024 жылғы 24 сәуірдегі өзгерістермен) «Педагогикалық этика мәселелері туралы»;
- ҚР Оқу-ағарту министрінің 2020 жылғы 4 мамырдағы №175 бұйрығы «Біліктілікті арттыру білім беру бағдарламаларын әзірлеу, келісу және бекіту қағидалары» (ЖИ этикасына арналған оқу модульдерінің рәсімдік базасы);
- ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 21 шілдедегі №348 бұйрығы «Орта білімнің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты», 3.2.4-бөлім;
- ҚР Оқу-ағарту министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы №125 бұйрығы (2023 жылғы өзгерістерімен) «Оқушылардың оқу жетістіктерін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізу типтік қағидалары».

**Қазақстан Республикасының стратегиялық құжаттары:**

- «Жасанды интеллектті дамыту тұжырымдамасын бекіту туралы» (ҚР Үкіметінің 2024 жылғы 24 шілдедегі №592 қаулысы);
- «Цифрлық ұлт» бағдарламасы (2023–2029 жж.).

**2. Қолданылу аясы:**

Кодекс Ақмола облысы Білім басқармасының Астрахан ауданы бойынша білім бөліміне Жаңатұрмыс ауылының жалпы білім беретін мектебі білім беру процесінің барлық қатысушыларына қолданылады.

**3. Кодекстің негізгі міндеттері:**

- ЖИ технологияларын ашық және жауапты пайдалану;
- Академиялық адалдықтың бұзылуына жол бермеу;
- ЖИ-ді қолдану кезінде кемсітушілік пен біржақтылықтың алдын алу және әділдікті қамтамасыз ету.

**4. Білім беру процесіне қатысушылардың ЖИ-ді қолдануындағы негізгі қауіптер**

Қысқа мерзімді қауіптер:

- Жеке және топтық жұмыстарды орындау кезінде плагиат жасау қаупі;

- Оқушылардың нақты білімін бағалаудың бұрмалануы;
- Білім беру процесіне қатысушылардың жеке деректері мен құпия ақпараттарының жоғалуы;
- Академиялық адалдықтың бұзылуы.

Ұзақ мерзімді қауіптер:

- Оқушылардың өз бетінше ойлау және талдау қабілеттерінің төмендеуі;
- ЖИ технологияларына тәуелділік қалыптасуы, білім алушылардың сыни ойлау деңгейінің төмендеуі;
- Кәсіби дағдылардың бұрмалануы;
- Мәдени және білім беру әртүрлілігінің жойылуы.

## **5. Негізгі этикалық қағидаттар**

Адам арасындағы қарым-қатынас пен өзара әрекеттестікке басымдық беру. ЖИ тек көмекші құрал ретінде қарастырылып, адам арасындағы қарым-қатынасты алмастыру үшін қолданылмауы тиіс. Білім беру процесінің басты элементі – тұлғааралық өзара әрекеттестік. Оқу барысында әлеуметтік дағдыларды дамыту – оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін жетілдіру және топпен жұмыс істеуге жағдай жасау – сақталуы керек. ЖИ-ді қолдану педагогтың негізгі тәлімгер ретіндегі рөлін шектемеуі тиіс және білім беру процесінің кез келген кезеңінде мұғалімнің қатысуын азайтпауы керек.

ЖИ-дің мүмкіндіктері мен шектеулері туралы хабардар болу. Білім беру процесінің барлық қатысушылары ЖИ-дің мүмкіндіктері, шектеулері мен оны қолдануға байланысты қауіптер туралы тең деңгейде хабардар болуы қажет. Мектеп әкімшілігі ЖИ-дің жұмыс істеу принциптері, оның шектеулері, оны қолдану ережелері мен тәжірибесі туралы ақпаратты арттыру міндетін өз мойнына алады.

Академиялық адалдықты сақтау.

Академиялық адалдық – ЖИ-ді саналы және жауапты түрде қосалқы құрал ретінде қолдану арқылы қамтамасыз етіледі. ЖИ-ді оқушылардың өздік жұмысын алмастыратын құрал ретінде пайдалану – жол берілмейтін әрекет. Бақылау және жеке жұмыстар оқушылардың өздері тарапынан орындалуы тиіс. ЖИ тек қосымша көмек құралы ретінде қолданылуы мүмкін. ЖИ көмегімен алынған кез келген ақпарат тексерілуі керек. ЖИ арқылы оқушылардың жұмыстарын тексеру мұғалім тарапынан бағалауды алмастырмауы тиіс. ЖИ-ді қолдану мүмкіндігі мен ауқымы алдын ала мұғалім мен оқушының келісімімен айқындалуы керек.

ЖИ-ді қолданудағы ашықтық.

Бақылау және жеке жұмыстарды орындау кезінде ЖИ қолданылғаны және оның қаншалықты қолданылғаны міндетті түрде көрсетілуі тиіс. ЖИ-ді қолданудың рұқсат етілген көлемі оқыту басталғанға дейін мұғалім мен оқушының келісімімен анықталады.

Құпия ақпарат пен жеке деректерді қорғау.

ЖИ технологияларын қолдану барысында сұраныс мәтіндеріне жеке деректерді, құпия ақпаратты немесе авторлық құқықты бұзатын мәліметтерді енгізуге қатаң тыйым салынады.

ЖИ технологияларына білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін тең қолжетімділікті қамтамасыз ету

Білім беру процесінің барлық қатысушылары осы Кодекстің 1–5-тармақтарында көрсетілген қағидаларды сақтай отырып, ЖИ технологияларын пайдалануға тең мүмкіндікке ие болуы тиіс.

Білім беру процесіне қатысушылар тарапынан ЖИ-ді қолданудың рұқсат етілген және тыйым салынған тәсілдері

Бұл тізім толық емес және ақпараттық сипатқа ие.

Оқушылар үшін ЖИ-ді қолданудың рұқсат етілген тәсілдері (ЖИ қолданылғаны міндетті түрде көрсетілуі керек):

- ЖИ-ді ақпарат іздеу және идея генерациясы құралы ретінде пайдалану;
- Материалдарды құрылымдау, жеке жұмыстың жоспарын түзету мақсатында қолдану;
- Жеке репетитор ретінде пайдалану;

– Оқу материалдары мен ғылыми жұмыстарды шет тілінен аудару үшін пайдалану (шет тілін оқыту пәндерінен басқа жағдайларда).

Педагогтер үшін ЖИ-ді қолданудың рұқсат етілген тәсілдері:

– ЖИ көмегімен оқу материалдарын әзірлеу (ақпаратты тексеру және ЖИ қолданылғаны туралы мәлімет көрсету міндетті);

– ЖИ көмегімен оқушылардың білімін тексеруге арналған тапсырмаларды әзірлеу (сындарлы талдау жүргізу міндетті);

– ЖИ көмегімен оқушылардың жұмыстарын тексеру (нәтижелерді сыни тұрғыда талдау және соңғы бағаны мұғалімнің өзі қоюы міндетті).

Оқушылар үшін ЖИ-ді қолданудың тыйым салынған тәсілдері:

– Бақылау және жеке жұмыстарды толықтай ЖИ-ге жаздыру, және ЖИ нәтижесін өз жұмысы ретінде көрсету (ЖИ қолданылғаны туралы мәліметсіз);

– Білім тексеру кезеңдерінде (ағымдағы, аралық, қорытынды аттестация) педагогтің рұқсатынсыз ЖИ арқылы ақпарат алу.

Педагогтер үшін ЖИ-ді қолданудың тыйым салынған тәсілдері:

– Оқушы білімін бағалауды толықтай ЖИ-ге тапсыру, педагог тарапынан бағалаудан толық бас тарту;

– ЖИ арқылы оқу материалдарын әзірлеу кезінде алынған ақпаратты сыни тұрғыда тексерместен қолдану және ЖИ қолданылғанын көрсетпеу.

Білім беру процесіне қатысушылар үшін ЖИ-ді қолданудың тыйым салынған тәсілдері:

– ЖИ-ге жолданған сұраныстарда жеке деректерді, құпия ақпаратты немесе авторлық құқықты бұзатын мәліметтерді пайдалану.

Жауапкершілік

Осы Кодекс ережелерін сақтау білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін міндетті болып табылады. Қатысушылар ЖИ-ді қолдану нәтижелеріне жеке жауапкершілік артады.

Кодекс принциптерін бұзу – мектептің ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес тәртіптік жауапкершілікке әкеледі.

Осы Кодекстің қолданылу аясындағы дауларды шешу – мектеп директорының бұйрығымен бір реттік немесе Кодекс қолданылу мерзіміне құрылатын ЖИ-ді қолдану этикасы жөніндегі комиссияның шеңберінде жүзеге асырылады. Кодекс талаптарының бұзылуы анықталған кезде іс-әрекет тәртібі

Кодекстің талаптарының бұзылуы анықталған жағдайда білім беру процесінің қатысушылары бұзушылық себептері мен салдарын толық, жан-жақты және объективті талдауға сенімді болуға құқылы.

Кодекстің талаптарының бұзылуы анықталған қатысушы мектеп директоры атына арыз немесе апелляция жібереді, онда Кодекстің бұзылған деп есептелетін 5-бөлімдегі «Негізгі этикалық қағидалар» тармағы, бұзушы тұлға және жағдайды сипаттайтын қосымша ақпарат көрсетіледі.

Мектеп директоры арыз түскеннен кейін өз бұйрығымен уақытша комиссия құрады (ad hoc қағидасы бойынша — яғни тұрақты емес, тек оқиға болған кезде ғана жұмыс істейді).

Комиссияның мақсаты — академиялық адалдықты бұзудың нақты оқиғаларын әділ, ашық және құпия түрде қарастыру, бұзушылықтардың алдын алу және олардың қайталанбауы үшін ұсыныстар әзірлеу.

Комиссия құрамына әкімшілік, педагогтар, Кеңес өкілдері және қажет болған жағдайда сыртқы сарапшылар (мысалы, әдістемелік бірлестіктердің өкілдері, психолог, куратор) кіреді. Мектеп директоры комиссия құрамына кіре алмайды, бірақ оның жұмысын қамтамасыз етеді.

Комиссияның функциялары:

– өтініштер мен оқиғаларды қарау; дәлелдемелерді тіркеу, жинау және талдау (құжаттар, жазбаша материалдар, түсініктемелер, сандық іздер, кері байланыс);

- оқиға қатысушыларымен (оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар, куәлар) сұхбат жүргізу; қаралған нәтижелері бойынша актілер немесе ұсыныстар әзірлеу;
- түзетуші және қалпына келтіруші шаралар бойынша ұсыныстар дайындау және ұсыну (жұмыстарды қалпына келтіру, қайта тапсыру, ескерту, кеңес беру және т.б.);
- материалдарды жүйелі талдау немесе этикалық даулар болған жағдайда Кеңеске жіберу;
- объективтілік, құпиялылық, қатысушылардың құқықтарын сақтау және репрессиялардың алдын алу қағидаларын орындау.

Ескерту: Комиссия шешімдері жазалаушы сипатта болмайды және адалдық мәдениетін тәрбиелеу, әділдікті қалпына келтіру және бұзушылықтардың қайталануын алдын алу мақсатын көздейді.